

ข.
บทสรุปผู้บริหาร

ด้วยจังหวัดนครราชสีมาเป็น 1 ใน 4 จังหวัดก่อตั้งโครงการสายใยรักแห่งครอบครัวในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ โดยอำเภอปักธงชัยเป็นพื้นที่ดำเนินการครอบคลุม 9 ตำบล มีสมาชิกโครงการฯ 141 ครอบครัว (ข้อมูล 11 มีนาคม 2549) จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ยังไม่มีเนื้อหา ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และยังไม่มีการขยายผลไปสู่ครอบครัวอื่น ดังนั้นศูนย์อนามัยที่ 5 นครราชสีมา จึงได้นำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานหมู่บ้านน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ ในพื้นที่สายใยรักแห่งครอบครัวด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านสุขภาพ ด้านส่งเสริมสุขภาพและด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมระดับครัวเรือน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่ และเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพวัยทำงาน ผู้สูงอายุ และการคัดแยกขยะหลังกิจกรรมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ศึกษาในระหว่างเดือนมีนาคม 2552-กันยายน 2553 ในพื้นที่หมู่ 3 และหมู่ 15 ตำบลจิ้ว อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เพราะเป็นพื้นที่ที่มีสมาชิกครอบครัวสายใยรัก อสม. มีความกระตือรือร้น ทั้งนี้สามารถแยกเป็นข้อมูลระดับครัวเรือน เก็บข้อมูลร้อยละ 100 ของหลังคาเรือนที่มีคนอยู่อาศัย ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนหมู่ 3 เก็บได้ 109 ตัวอย่าง หรือร้อยละ 93.2 และหมู่ 15 เก็บได้ 130 ตัวอย่าง หรือ ร้อยละ 94.2 และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อมูลระดับบุคคล แยกเป็นวัยทำงาน อายุ 15-59 ปี เลือกหลังคาเรือนละ 1 คน ที่อยู่ในช่วงเก็บข้อมูล ดังนั้น หมู่ 3 มีกลุ่มตัวอย่างในครั้งที่ 1 และ 2 คือ 127 คน และ 109 คน หรือ ร้อยละ 45.7 และ 39.2 ของประชากรวัยทำงานตามลำดับ ส่วนหมู่ 15 มีกลุ่มตัวอย่างในครั้งที่ 1 และ 2 คือ 122 คน และ 127 คน หรือ ร้อยละ 36.9 และ 38.3 ของประชากรวัยทำงานตามลำดับ ข้อมูลระดับบุคคลที่เป็นกลุ่มวัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เก็บข้อมูลร้อยละ 100 จากการเก็บข้อมูล พบว่ามีกลุ่มตัวอย่าง หมู่ 3 จำนวน 94 คน หรือร้อยละ 87.9 และหมู่ 15 จำนวน 83 คน หรือ ร้อยละ 93.2 เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น ได้แก่ แบบสำรวจสภาพอนามัยสิ่งแวดล้อมครัวเรือนและสุขภาพในครอบครัว แบบสำรวจความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการครัวเรือน แบบสำรวจอนามัยเจริญพันธุ์/ช่องปาก/พฤติกรรมวัยทำงาน แบบสำรวจสภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ และแบบสำรวจระดับความสุขในครัวเรือน โดยคัดเลือก อสม. จากหมู่ 3 และหมู่ 15 จำนวน 10 คน ที่มีประสบการณ์เก็บข้อมูลในหมู่บ้าน และคณะผู้วิจัยอบรมให้ความรู้ผู้เก็บข้อมูล ผู้เก็บข้อมูลมีการซักถามและทดลองเก็บ จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูล ครั้งที่ 1 ในเดือนกรกฎาคม 2552 และเก็บครั้งที่ 2 ภายหลังจากสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในเดือนสิงหาคม 2553 จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด สูงสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่ วิเคราะห์และจัดทำแผนชุมชน ประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ

1.1การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนเน้นเรื่องการจัดการขยะ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยแกนนำชุมชน และ อสม.หมู่ 3 และหมู่ 15 รวม 55 คน กิจกรรมประกอบด้วย การคืนข้อมูลด้านสภาพอนามัยสิ่งแวดล้อม อาหารปลอดภัยและโภชนาการของครัวเรือน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการขยะ การศึกษาดูงานใช้ประโยชน์จากขยะ การประชุมกลุ่มย่อยวิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็ง และจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วม แบ่งรายหมู่บ้านและกลุ่มครอบครัวสายใยรัก จากการวิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็ง เรื่องการจัดการขยะชุมชนพบว่า บางครัวเรือนมีการคัดแยกขยะและนำไปใช้ประโยชน์ โดยหมู่ 3 นำขยะอินทรีย์ไปทำ

ค.

ปุ๋ย และน้ำยาล้างจานใช้เอง หมู่15 บางส่วนคัดแยกขยะRecycle ไปขาย บ้านสมาชิกสายใยรักนำขยะแห้ง เช่น ใบไม้ทำเป็นปุ๋ย นอกจากนี้ในหมู่3 ยังมีรางระบายน้ำครบทุกซอย ทำให้ไม่เกิดการสะสมของขยะ ส่วนด้านที่ชุมชนมองว่าเป็นปัญหาทั้ง 2 หมู่ได้แก่ ขาดสถานที่ในการคัดแยก/รวบรวมขยะ หรือธนาคารขยะ ส่วนหมู่3พบว่าขาดความร่วมมือที่ดีพอ และขาดรถขนส่งขยะ ส่วนสมาชิกหมู่15 บอกว่ายังไม่ถึงแยกประเภทขยะ นอกจากนี้หมู่15 และสมาชิกครอบครัวสายใยรัก ยังพบว่าคนบางกลุ่มมีพฤติกรรมการทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง มีเศษถุงพลาสติกข้างทาง และมีปัญหาน้ำเน่าเสีย ในชุมชน และทางสาธารณสุข สำหรับแผนการจัดการขยะหมู่3 จะจัดให้มีแกนนำหรือหัวหน้าคุ้มแต่ละคุ้ม ดูแลและแจ้งข่าวให้ทั่วถึง ส่วนหมู่15 จัดทำประชาคมเพื่อวางแผนในการพัฒนา การจัดการขยะภายในชุมชนและจัดตั้งแกนนำในการจัดการขยะเพื่อคอยติดตามแนะนำคนในชุมชน เช่นเดียวกับแผนของกลุ่มครอบครัวสายใยรัก ที่มีการแบ่งกลุ่มดูแลการคัดแยกขยะให้ถูกต้อง คนในชุมชนต้องช่วยกันรักษาความสะอาดของแต่ละครัวเรือน แนะนำปลูกฝังเยาวชน การประเมินผลและสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมตอบแบบประเมินร้อยละ 91.84 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดต่อการประชุมในภาพรวมร้อยละ 77.78 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีข้อเสนอแนะ คืออยากให้โครงการตัวอย่างนี้กระจายความรู้ออกไป ปลูกจิตสำนึกให้เด็ก ๆ รักษาความสะอาดครัวเรือน ชุมชน ซึ่งหากเยาวชนของชาติสามารถเข้าใจ และรู้วิธีปฏิบัติ ลงมือทำ เชื่อว่าทุกครัวเรือนสามารถอยู่อย่างพอเพียง

1.2การจัดการสภาวะสุขภาพวัยทำงาน กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยแกนนำอสม. และวัยทำงานอายุ 15-59 ปี ที่อาศัยอยู่ในหมู่ 3 และหมู่ 15 รวม 55 คน กิจกรรมประกอบด้วยการคืนข้อมูลด้านสุขภาพวัยทำงานของหมู่บ้าน การวิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็ง สภาวะอ้วนลงพุงการจัดทำแผนชุมชนที่เกี่ยวข้อง และการประเมินผลการจัดกิจกรรม **จากการวิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็ง เรื่องสภาวะอ้วนลงพุงพบว่า** หมู่3มีอสม. ช่วยวัดรอบเอว ชั่งน้ำหนัก มีสมุนไพรพื้นบ้าน มีการรณรงค์การกินผักผลไม้ มีตลาดขายผักหน้าโรงเรียนทุกวัน มีสถานที่ออกกำลังกายและมีการนัดหมายออกกำลังกายทุก 4 โมงเย็น ส่วนหมู่15 มีการสนับสนุนการออกกำลังกาย มีชมรม (แอโรบิค) การให้ความรู้ ในการออกกำลังกาย ส่วนจุดที่ต้องพัฒนาของสมาชิกหมู่3 คือไม่เข้าร่วมกลุ่มออกกำลังกาย กินตามใจปาก กินจุจิก กินมันมาก-กินหวาน ส่วนจุดที่ต้องพัฒนาของสมาชิกหมู่15คือ ไม่มีเวลาออกกำลังกาย กินแล้วนอน กินตามใจตัวเอง บริโภคผักผลไม้ไม่ค่อยกินไปสำหรับแผนชุมชนเพื่อพัฒนาสุขภาพวัยทำงานหมู่3 คือส่งเสริมการปลูกผักในครัวเรือน หากคนต้นแบบ/รับสมัคร/รางวัล จัดการแข่งขันลดน้ำหนัก/ของบสนับสนุนจากอบต. หากสิ่งจูงใจเรื่องการออกกำลังกาย ประชาสัมพันธ์เรื่องการออกกำลังกาย/การกินที่ถูกหลักโภชนาการ จัดประชาคมและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนหมู่15.ให้ผู้นำชุมชนทำเป็นตัวอย่างที่ดี เช่นการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย ส่งเสริมการออกกำลังกายของกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดโรคอ้วน, กลุ่มผู้สูงอายุ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย อบรมเรื่องการออกกำลังกายให้หลากหลายขึ้น และกำหนดการปิด-เปิดร้านค้าขายอาหารตอนกลางคืน **การประเมินผลการจัดกิจกรรม** มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมตอบแบบประเมินร้อยละ 67.27 โดยสรุปมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก-มากที่สุด ร้อยละ 91.9 และมีข้อเสนอแนะคืออยากให้มีการจัดกิจกรรมทุกหมู่บ้านทั้งตำบล

1.3 การจัดการสภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย อสม. และผู้สูงอายุ 60 ปีเป็นต้นไป รวม 57 คน กิจกรรมประกอบด้วยการคืนข้อมูลสุขภาพผู้สูงอายุ การวิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็ง การจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุหมู่ 3 และหมู่ 15 รวม 2 ชมรม และการประเมินผลการจัดกิจกรรม **จากการวิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็งเรื่องสภาวะสุขภาพผู้สูงอายุพบว่า** หมู่3มีรถอบต.บริการผู้สูงอายุ(เวลาประชุม/เจ็บป่วย) มีชมรมผู้สูงอายุออกกำลังกายที่สถานีอนามัย มีงานประจำปีของวัดและผู้สูงอายุเข้าศีลทุกวันพระ ส่วนหมู่15ผู้สูงอายุมีการพบปะพูดคุยกันบ่อย ไม่มีการทะเลาะ ,มีลูกหลานเลี้ยงดู และ ผู้สูงอายุมีรายได้ มีอาชีพ ได้แก่ ปั่นไหม, ปลูกผัก, ทำปลาร้า ส่วนการวิเคราะห์จุดที่ต้องการ

ง.

พัฒนาของหมู่3 คือ ยังไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ยังไม่มีน้ำชา/กาแฟ ในการประชุมชมรมผู้สูงอายุ ยังไม่มีโครงการแวนสายตาผู้สูงอายุ ความล่าช้าของโครงการฟันเทียม (รอ 2 ปี ถึงได้)และอยากให้มีอาชีพเสริม ส่วนหมู่15 ยังไม่มีชมรมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัว นอนไม่หลับ ส่วนแผนชุมชนพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุมีแนวทางพัฒนาคือ ประชุมสมาชิกผู้สูงอายุเดือนละครั้ง ประสานงาน อบต. ให้มีกิจกรรมฌาปนกิจสงเคราะห์ผู้สูงอายุ จัดให้มีโครงการแวนสายตาผู้สูงอายุ โดยประสานงาน/รวบรวมรายชื่อเสนอ อบต. จัดกิจกรรมรวมกลุ่มอาชีพเสริมโดยรวบรวมสมาชิกกลุ่ม/ประสานอบต. ส่วนหมู่15ขาดการรวมตัวกันของผู้สูงอายุ อย่างเป็นกิจจะลักษณะ จึงอยากให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ และภายหลังการประชุมจัดทำแผนแล้ว ที่ประชุมได้ก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุ ทั้ง 2หมู่บ้าน การประเมินผลการจัดกิจกรรม มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมตอบแบบประเมินผลร้อยละ 85.96 โดยสรุปมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก-มากที่สุดร้อยละ 85.71

2.การประเมินผลการพัฒนาสถานะด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านเปรียบเทียบ ก่อน-หลังจัดกิจกรรม

2.1 การประเมินผลด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมระดับครัวเรือน มีข้อปฏิบัติ 20 ข้อ จากการเก็บข้อมูลก่อน-หลังดำเนินงานพบว่า หมู่3เรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ขยะเปียกนำไปทำปุ๋ยหรือเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น ร้อยละ32.07 ส่วนหมู่15เป็นเรื่องการคัดแยกขยะในครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ34.6 เมื่อจัดระดับปฏิบัติด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมระดับครัวเรือนพบว่า หลังดำเนินการหมู่3และหมู่15มีระดับปฏิบัติดีและดีมากเพิ่มขึ้น ส่วนระดับควรปรับปรุงลดลงโดยเฉพาะหมู่15 ดังตารางที่1

ตารางที่ 1 ระดับการปฏิบัติด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของครัวเรือนหมู่3และหมู่15 เปรียบเทียบก่อนและหลังดำเนินการ

ระดับการปฏิบัติ (20 ข้อ)	หมู่ 3 (N = 109)				หมู่ 15 (N = 130)			
	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ		ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปฏิบัติได้ดีมาก (20 ข้อ)	13	11.9	25	22.9	4	3.1	62	47.7
2. ปฏิบัติได้ดี (19 ข้อ)	18	16.5	20	18.3	14	10.8	22	16.9
3. ปฏิบัติได้พอใช้(17-18 ข้อ)	53	48.6	44	39.9	56	43.1	39	30
4. ควรปรับปรุง (0-16 ข้อ)	25	22.9	20	18.3	56	43.1	7	5.4
รวม	109	100	109	100	130	100	130	100
Mean	17.5		17		16.6		17.8	
Min - Max	11-20		13-20		10 – 20		13-20	

2.2 การประเมินผลด้านสุขภาวะในครอบครัว มีข้อปฏิบัติ 15 ข้อ จากการเก็บข้อมูลก่อน-หลังดำเนินงานพบว่า หมู่3เรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ สมาชิกในครอบครัวทุกคนไม่ใช้ภาชนะดื่มน้ำร่วมกันเพิ่มขึ้นร้อยละ7.3 ส่วนหมู่15เรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือสมาชิกแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2

จ.

ครั้ง เพิ่มขึ้นร้อยละ18.5 เมื่อจัดระดับปฏิบัติด้านสุขภาวะในครอบครัว พบว่าหลังดำเนินการหมู่3 มีระดับปฏิบัติดีและดีมากเพิ่มขึ้น ส่วนหมู่15มีระดับปฏิบัติดีมากเพิ่มขึ้น ส่วนระดับดีลดลง ดังตารางที่2

ตารางที่ 2 ระดับการปฏิบัติด้านสุขภาวะใน ครอบครัวหมู่3และหมู่15เปรียบเทียบก่อนและหลังดำเนินการ

ระดับการปฏิบัติ (15 ข้อ)	หมู่ 3 (N = 109)				หมู่ 15 (N = 130)			
	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ		ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปฏิบัติได้ระดับดีมาก (15 ข้อ)	30	27.5	33	30.3	32	24.6	43	33.1
2. ปฏิบัติได้ระดับดี (14 ข้อ)	22	20.2	25	22.9	36	27.7	21	16.2
3. ปฏิบัติได้พอใช้(12-13 ข้อ)	40	36.7	23	21.1	23	17.7	52	40.0
4. ควรปรับปรุง (0-11 ข้อ)	17	15.6	28	25.7	39	30	14	10.8
รวม	109		109	100	130	100	130	100
Mean	13.2		13.03		12.5		13.38	
Min - Max	8 - 15		8 - 15		6 - 15		7 - 15	

2.3 การประเมินผลด้านสุขาภิบาลอาหาร มีข้อปฏิบัติ 12 ข้อ จากการเก็บข้อมูลก่อน-หลัง ดำเนินงานพบว่า หมู่ 3 เรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ การล้างภาชนะเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.6 ส่วนหมู่15 เป็นเรื่องผู้สัมผัสอาหารล้างมือให้สะอาดก่อนเตรียมปรุง ประกอบ จำหน่ายอาหารทุกครั้ง ใช้อุปกรณ์ในการหยิบจับอาหารที่ปรุงสำเร็จแล้วทุกชนิด เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.5 เมื่อจัดระดับปฏิบัติด้านสุขาภิบาลอาหาร พบว่าหลัง ดำเนินการหมู่3และหมู่15 มีระดับปฏิบัติดีมากลดลง ส่วนระดับปฏิบัติดีเพิ่มขึ้น ดังตารางที่3

ตารางที่ 3 ระดับการปฏิบัติด้านสุขาภิบาลอาหารครัวเรือนหมู่3และหมู่15 เปรียบเทียบก่อน-หลัง ดำเนินการ

ระดับการปฏิบัติ (12 ข้อ)	หมู่ 3 (N = 109)				หมู่ 15 (N = 130)			
	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ		ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ปฏิบัติได้ดีมาก (12 ข้อ)	76	69.7	38	34.9	76	58.5	62	47.7
2. ปฏิบัติได้ดี (11 ข้อ)	14	12.8	59	54.1	34	26.2	40	30.8
3. ปฏิบัติได้พอใช้(10 ข้อ)	12	11	8	7.3	13	10	27	20.8
4. ควรปรับปรุง (0-9 ข้อ)	7	6.4	4	3.7	7	5.4	1	0.8
รวม	109	100	109	100	130	100	130	100
Mean	11.41		11.2		11.38		11.27	
Min - Max	6-12		7-12		9-12		10-12	

2.4 ด้านสภาวะสุขภาพวัยทำงาน

1) **สภาวะสุขภาพ** โดยการวัดรอบเอวทั้งเพศหญิง เพศชาย พบว่า เพศหญิงมีรอบเอวเกินเกณฑ์ปกติมากกว่าร้อยละ 40 ทั้ง 2 หมู่บ้าน โดยหมู่ 3 มีรอบเอวลดลงหลังดำเนินการจากร้อยละ 47.2 เป็นร้อยละ 44.3 แต่หมู่ 15 กลับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 40.5 เป็นร้อยละ 44.9 เพศชายมีรอบเอวเกินเกณฑ์เพิ่มขึ้นเฉพาะหมู่ 3 จากร้อยละ 12.7 เป็น 24.4 ส่วนหมู่ 15 ก่อนและหลังดำเนินการมีรอบเอวใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 14 และ 13.2

2) **ด้านอนามัยเจริญพันธุ์** พบว่า หมู่ 3 และ หมู่ 15 มีบุตร 1-2 คน มากกว่าร้อยละ 50 และ 60 ตามลำดับ เคยทำแท้งร้อยละ 4.9 และ 1.1 ตามลำดับ สำหรับการป้องกันการตั้งครรภ์วิธีที่ใช้มากที่สุด พบว่าหมู่ 3 ใช้ฉีดยาคคุมกำเนิด ร้อยละ 31.9 ช่วงก่อนดำเนินการ และวิธีกินยาเม็ดร้อยละ 24.6 ในช่วงหลังดำเนินการ ส่วนหมู่ 15 พบว่า มากกว่าร้อยละ 30 ไม่ได้คุมกำเนิดเนื่องจากแยกกันอยู่ ตัดมดลูก ยังไม่มีบุตร ฯลฯ ส่วนวิธีคุมกำเนิดที่ใช้มากที่สุดคือ กินยาเม็ด ร้อยละ 23.6-24.1 นอกจากนี้ยังได้เก็บข้อมูลการตรวจมะเร็งปากมดลูก พบว่าก่อนและหลังดำเนินการ หมู่ 3 ไม่เคยไปตรวจร้อยละ 16.7 และ 34.0 ส่วนหมู่ 15 ร้อยละ 19.0 และ 24.7 ตามลำดับ กรณีที่ไปตรวจทั้ง 2 หมู่บ้านจะไปตรวจที่สถานีอนามัยมากที่สุด ในรอบปีที่ผ่านมา หมู่ 3 ไม่พบการเจ็บป่วยด้วยโรคติดเชื้อระบบสืบพันธุ์ ส่วนหมู่ 15 พบเพียง 1 ราย ในช่วงหลังดำเนินการ

3) **ด้านสุขภาพช่องปาก** พบว่าทั้งหมู่ 3 และ หมู่ 15 มีการแปรปรวนช่วงเวลาดูฟันที่นอนมากที่สุด คือมากกว่าร้อยละ 90 รองลงมาคือช่วงก่อนนอนมากกว่า ร้อยละ 80 ส่วนเรื่องความเสี่ยงต่อการเกิดโรคช่องปาก หมู่ 3 พบมากที่สุดคือหินปูนเห็นชัดเจน ส่วนหมู่ 15 ก่อนดำเนินการพบหินปูนเห็นชัดเจนมากที่สุด และหลังดำเนินการเปลี่ยนเป็นปัญหา อาหารติดซอกฟันเวลาเคี้ยว

4) **พฤติกรรมสุขภาพ** มีการจัดระดับพฤติกรรมเป็น 3 ระดับ คือ ระดับควรปรับปรุง มีค่าเฉลี่ยคะแนน 0.0-0.49 ระดับพอใช้ 0.5-1.49 และระดับดี 1.50-2.0 ประกอบด้วยพฤติกรรมบริโภค ออกกำลังกายและอารมณ์ รวม 20 ข้อ จากการประเมินพบว่าหมู่ 3 หลังดำเนินการประชาชนมีพฤติกรรมพอใช้ 17 เรื่อง และดี 3 เรื่อง เมื่อเทียบกับก่อนดำเนินการ จะมีการลดระดับลง 1 เรื่อง จากดีเป็นพอใช้ คือ การกินอาหาร ต้ม นึ่ง ลวก อบ ส่วนหมู่ 15 หลังดำเนินการประชาชนมีพฤติกรรมพอใช้ 18 เรื่อง ดี 2 เรื่อง เมื่อเทียบกับก่อนดำเนินการ จะมีการลดระดับ 3 เรื่อง จากดีเป็นพอใช้ คือการกินอาหาร 5 หมู่ กินอาหารมือเย็นห่างจากเวลานอน และการนอนไม่น้อยกว่า 7-8 ชั่วโมง/วัน

2.5 ด้านสุขภาพผู้สูงอายุ จากการสำรวจสภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปทุกคนในหมู่ 3 และหมู่ 15 ก่อนและหลังดำเนินการ พบข้อมูลดังนี้

1) **สภาวะสุขภาพ** โดยการวัดรอบเอว ก่อนและหลังดำเนินการ พบว่าหมู่ 3 เพศหญิงมีรอบเอวเกินเกณฑ์ ร้อยละ 40 และ 44.6 เพศชายเกินเกณฑ์ ร้อยละ 15.4 และ 13.2 ตามลำดับ ส่วนหมู่ 15 เพศหญิงมีรอบเอวเกินเกณฑ์น้อยกว่า หมู่ 3 คือ ร้อยละ 28.0 และ 26.4 เพศชาย มีรอบเอวเกินเกณฑ์หลังดำเนินการลดลง จากร้อยละ 18.2 เป็นร้อยละ 6.7

2) **โรคประจำตัว** หมู่ 3 เพิ่มจากร้อยละ 26.6 เป็นร้อยละ 42.6 หมู่ 15 เพิ่มจากร้อยละ 27.7 เป็นร้อยละ 30.1 โดยเป็นโรคความดันโลหิตสูงมากที่สุด

3) **สถานภาพการช่วยเหลือตนเอง** แบ่งเป็น 3 ระดับ พบว่าทั้ง 2 หมู่บ้าน มีผู้สูงอายุช่วยเหลือตนเองได้มากกว่าร้อยละ 90 ดังตารางที่ 4

ช.

ตารางที่ 4 สภาพการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุหมู่ 3 และหมู่ 15 ก่อนและหลังดำเนินการ

สภาพการช่วยเหลือตนเอง	หมู่ 3 (N= 94)				หมู่ 15 (N= 83)			
	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ		ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ช่วยตัวเองได้	89	94.7	87	92.6	79	95.2	75	90.4
2. ต้องมีคนคอยดูแล	4	4.3	6	6.4	1	1.2	5	6.0
3. นอนติดเตียง	1	1.1	1	1.1	3	3.6	3	3.6

4) **พฤติกรรมสุขภาพ** มีการประเมินพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุก่อนและหลังดำเนินการ 9 เรื่อง พบว่าหลังดำเนินการ หมู่ 3 มีเรื่องที่เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 4 เรื่อง คือ เรื่องไม่สูบบุหรี่ การออกกำลังกาย มีงานอดิเรกและการได้ความรู้ด้านสุขภาพ ส่วนหมู่ 15 พบการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น 4 เรื่อง คือ ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา การออกกำลังกาย การแปรงฟัน

5) **ความเครียดผู้สูงอายุ** โดยให้ผู้สูงอายุแสดงความคิดเห็นแล้วจัดระดับความเครียด เป็น 4 ระดับ จากค่าคะแนนเฉลี่ยคือ 0.00-0.49 = ระดับต่ำมาก 0.50-1.49 = ระดับต่ำ 1.50-2.49 = ระดับปานกลาง 2.50-3.00 = ระดับสูง จากการประเมินความเครียด 4 ด้านก่อนและหลังดำเนินการ (การงาน ครอบครัว การเงิน และสังคม) พบว่าหมู่ 3 และ หมู่ 15 ผู้สูงอายุมีระดับความเครียดอยู่ในระดับต่ำ-ต่ำมาก โดยเฉพาะหลังดำเนินการทั้ง 2 หมู่ ด้านสังคมอยู่ในระดับต่ำมาก

6) **สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ** พบว่าหลังดำเนินการ ผู้สูงอายุทั้งหมู่ 3 และหมู่ 15 เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นร้อยละ 34 และ 44.6 ตามลำดับ โดยเฉพาะหมู่ 3 สมาชิกได้รับเอาใจใส่จากชมรม/ชุมชนเพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 96.8

3.การประเมินวัดความสุขในครอบครัว โดยใช้เครื่องมือของกรมสุขภาพเพื่อประเมินความสุขในครอบครัว แยกเป็น

3.1 ข้อมูลทั่วไป พบว่าทั้ง 2 หมู่ ส่วนมากมีรายได้เพียงพอมากกว่าร้อยละ 50 และมีหนี้สินร้อยละ 7.1-7.3 หลังดำเนินการทั้ง 2 หมู่ มีปัญหาโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น โดยหมู่ 3 มีมากถึงร้อยละ 50.5 และมีมากกว่าหมู่ 15 ที่มีเพียงร้อยละ 28.3 หลังดำเนินการหมู่ 3 มีปัญหาด้านจิตใจเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.3 เป็นร้อยละ 10.1 ส่วนหมู่ 15 ลดลงจากร้อยละ 7.9 เป็นร้อยละ 5.5 โดยเป็นปัญหาด้านหนี้สินมากที่สุด ปัญหาการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของน้ำหนักตัว พบว่าหมู่ 3 มีเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18.3 และมีมากกว่าหมู่ 15 ที่มีเพียงร้อยละ 1.6 และพบว่าหมู่ 3 ไม่เคยมีใครเข้ารับรักษาอาการทางจิต ส่วนหมู่ 15 พบเพียง 1 คน

3.2 ความสุขของครอบครัว โดยใช้แบบประเมินมีข้อความ 15 ข้อ พบว่า หลังดำเนินการ หมู่ 3 มีความสุขเท่ากับคนทั่วไป และความสุขมากกว่าคนทั่วไปเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 57.8 และ 20.2 ตามลำดับ ส่วนหมู่ 15 มีความสุขน้อยกว่าคนทั่วไปเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 52.8

สรุปและอภิปราย การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานหมู่บ้านน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่ ในพื้นที่สายใยรักแห่งครอบครัวด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ใน 3 ประเด็น คือ การจัดการขยะชุมชน พฤติกรรมสุขภาพวัยทำงาน และพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่าส่วนใหญ่มีความพึงพอใจร้อยละ 77.8,91.9 และ 85.7ตามลำดับ จากการศึกษาวิจัยของนายแพทย์พนัส พงษ์สุนันท์(พ.ศ.2545)สรุปว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกุญแจสำคัญ ที่ทำให้สามารถนำศักยภาพของสมาชิกชุมชนให้แสดงออกอย่าง

ซ

เหมาะสม และนำไปสู่การพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมพึ่งตนเองได้ จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ พบว่า หมู่ 3 มีการใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์มากขึ้นร้อยละ 32.07 ส่วนหมู่ 15 มีการคัดแยกขยะทุกครัวเรือน เพิ่มขึ้นร้อยละ 34.6 สำหรับสุขภาพวัยทำงานโดยการวัดรอบเอว พบว่า หมู่ 3 เพศหญิงมีรอบเอวเกินเกณฑ์ลดลงเล็กน้อย ส่วนหมู่ 15 เพิ่มขึ้น สำหรับเพศชาย หมู่ 3 มีรอบเอวเกินเกณฑ์เพิ่มขึ้น ในขณะที่หมู่ 15 ลดลงเล็กน้อย และสุดท้ายคือ กลุ่มผู้สูงอายุได้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ และเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นประมาณ 2 เท่า ร้อยละ 92.6 ส่วนมากสามารถช่วยเหลือตนเองได้ทั้ง 2 หมู่ การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะคือ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ควรมีการพัฒนาเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูลให้ตรงประเด็น การลดความซับซ้อนของเนื้อหา การสร้างกิจกรรมเวทีประชาคม ทัวทั้งหมู่บ้านเพื่อมุ่งสู่ความรู้และการปฏิบัติอย่างทั่วถึง ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์คือ ระดับหมู่บ้าน สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้ชาวบ้านทราบปัญหา ส่วนท้องถิ่นและรพ.สต.สามารถนำแผนไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ตรงจุด ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ พบว่าระดับท้องถิ่นและพื้นที่หมู่บ้านสายใยรักฯสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนสามารถใช้เป็นแบบอย่างในการต่อยอดการพัฒนาด้านสุขภาพที่มากกว่าหญิงตั้งครรภ์ สุขภาพแม่และเด็ก เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานพื้นที่สายใยรักแห่งครอบครัว ครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพทุกกลุ่มวัย และด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม